

**Секція 1. Перспективи реформування економіки України та її інтеграція у
глобалізаційну економічну систему**

**КОН'ЮНКТУРА РИНКУ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ТА
ЧИННИКИ, ЩО ЇЇ ВИЗНАЧАЮТЬ**

Вовчанська О. М., к.е.н., доцент

Львівський торговельно-економічний університет;

Іванова Л. О., к.е.н., доцент

Львівський державний університет фізичної культури ім. І. Боберського

Одним з фундаментальних понять людської цивілізації є гостинність, яка нині забезпечується такими видами економічної діяльності, як готельне і ресторанне господарство. Зародження і становлення ресторанного господарства як складової індустрії гостинності пройшло складний шлях від місць для нічного відпочинку подорожуючих та організації їх харчування до створення потужних мереж готелів і ресторанів. Бурхливий розвиток ресторанного господарства у різних країнах світу розпочався у 70-ті роки ХХ ст. завдяки новим технічним можливостям. З цього часу і донині, розвитку ресторанного господарства притаманне активне прагнення до інновацій, яке обумовлено загостренням конкуренції.

Ресторанне господарство України на сучасному етапі налічує майже 60 тис. об'єктів ресторанного господарства (підприємств-юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців) на 3 млн місць (табл. 1).

Таблиця 1 – Динаміка основних показників функціонування закладів
ресторанного господарства України у 2011-2016 рр. (складено за [2])

Показники	Роки						Зміна	
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2016 до 2015, %	2016 до 2011, %
Кількість суб'єктів господарювання, од., з них:	46384,9	44085	52077	57553	58436	57696	98,7	124,4
– підприємств	9880	9495	10096	7885	7700	6544	85,0	66,2
– фізичних осіб-підприємців	36505	34590	41981	49668	50736	51152	100,8	140,1
Чисельність зайнятих, тис. ос.	242,2	264,3	267,5	213,2	195,2	207,9	106,5	85,8
– в підприємствах	128,7	137,0	132,6	101,5	87,9	90,3	102,7	70,2
– у фізичних осіб-підприємців	113,5	127,3	134,9	111,1	107,3	117,6	109,6	103,6
Обсяг реалізованої продукції, млн грн	18213,7	23906,6	30322,4	22684,6	29069,3	37513,4	129,0	2,06 р.
– підприємств	12940,7	16519,3	16726,9	14346,3	18250,0	23083,8	126,5	178,4
– фізичних осіб-підприємців	5273,0	7387,3	13595,5	8338,3	10819,3	14529,6	134,3	2,76 р.

Частка об'єктів ресторанного господарства підприємств-юридичних осіб має тенденцію до зменшення (у 2000 р. вони становили майже 80% загальної кількості об'єктів, у 2011 р. – 21%, у 2016 р. – 11%, а об'єктів ресторанного господарства фізичних осіб-підприємців – до відповідного зростання з 20% у 2000 р. до майже 80% у 2011 р. і 90% у 2016 р.). Найбільшу частку в структурі мережі закладів ресторанного господарства займають кафе, закусочні, буфети (майже 60%), що обумовлено стійким попитом споживачів на продукцію і послуги цих підприємств. Частка їдалень на сьогодні складає майже 15%, барів – 16%, ресторанів – 10% (рис. 1).

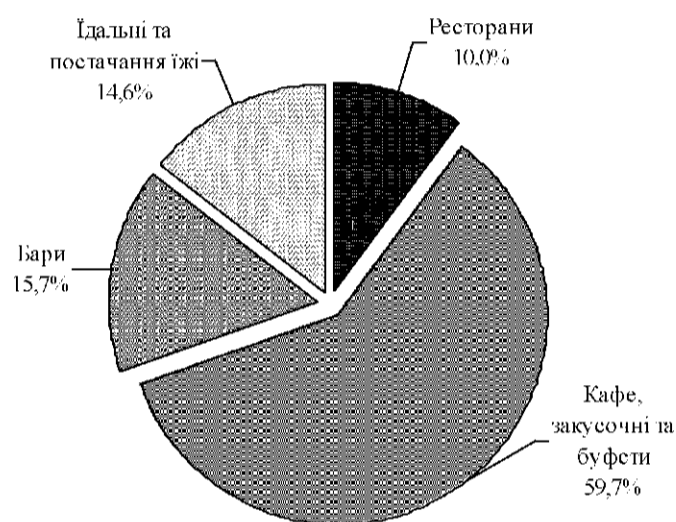

Рис. 1 – Структура мережі закладів ресторанного господарства України у 2015 р.

З розрахунку на 100 тис. населення у нашій країні функціонує 7 ресторанів, 120 кафе, закусочних, буфетів, 35 барів, 14 їдалень та інших закладів ресторанного господарства.

З початком економічної трансформації економіки України відбулися зміни потужності різних типів закладів ресторанного господарства, а саме: середня місткість одного об'єкта типу ресторану зменшилась більше, ніж в 1,5 рази, поступово зростає середня місткість одного кафе, закусочної, буфету, бару, майже незмінною залишається місткість їдалень.

Значна кількість об'єктів ресторанного господарства (майже четверта частина) функціонує в системі роздрібної торгівлі – на ринках, у торговельних центрах, торговельно-розважальних комплексах.

Частка об'єктів ресторанного господарства у готелях та інших місцях для короткотермінового проживання на сучасному етапі також має тенденцію до зростання, але поки що коливається в межах 2% від виду економічної діяльності «Готелі та ресторани».

У 2000-2010 рр. в Україні спостерігалось стрімке збільшення кількості закладів ресторанного господарства (табл. 2).

Таблиця 2 – Динаміка типів закладів ресторанного господарства України у 2000-2015 рр. (складено за [2])

Рік	Вид закладу ресторанного господарства								Всього
	ресторани		кафе, закусочні та буфети		бари		їдальні та постачання їжі		
	к-сть, од.	частка, %	к-сть, од.	частка, %	к-сть, од.	частка, %	к-сть, од.	частка, %	
2000	486	10,0	2906	59,7	766	15,7	709	15	4867
2005	526	11,1	3022	64,1	682	14,5	488	10	4718
2006	726	5,8	6722	53,3	682	5,4	4488	36	12618
2007	823	5,9	7928	56,4	725	5,2	4585	33	14061
2008	998	6,9	8034	55,5	814	5,6	4642	32	14488
2009	1215	7,0	8868	51,3	754	4,4	6455	37	17292
2010	1408	6,0	9452	40,6	2453	10,5	9990	43	23303
2011	1460	6,4	9049	39,6	2448	10,7	9891	43	22848
2012	1553	6,8	9108	39,9	2466	10,8	9695	42	22822
2013	1540	7,5	7434	36,2	2146	10,4	9441	46	20561
2014	1408	7,9	5327	29,7	2017	11,3	9157	51	17909
2015	1422	7,9	5415	30,2	2030	11,3	9039	50	17906

Так, кількість ресторанів у 2010 р. порівняно з 2006 р. зросла майже у 2 рази, кафе, закусочних та буфетів – більш ніж на 40%; їдальень – більше ніж у 2 рази; барів – у 3,5 рази. Загалом кількість закладів ресторанного господарства за вказаний період збільшилася більше ніж у 2 рази.

Починаючи з 2011 р., стан ринку ресторанного бізнесу є досить нестабільним. Кожні рік-півтора відбуваються то стрімкі піднесення, то круті падіння. Найважливішим чинником зростання ринку у 2011-2012 рр. було проведення в Україні чемпіонату світу з футболу «Євро-2012». Загалом за цей період в Україні загальна кількість закладів ресторанного господарства зменшилася менше ніж на 1%, але в розрізі видів закладів спостерігалось поживлення. Основними чинниками погіршення кон'юнктури на ринку ресторанного господарства всередині 2013 р. були політична та економічна кризи, проведення антитерористичної операції, падіння гривні.

Станом на кінець 2013 р. порівняно з 2012 р. відбулося стрімке зменшення кількості закладів ресторанного господарства: ресторанів – на 0,8%, кафе, закусочних, буфетів – на майже 18,4%, їдальень – на 2,6%, барів – на 13%, а загалом кількість закладів зменшилась майже на 10%.

Дані компанії «Ресторанний консалтинг» підтверджують спадну кон'юнктуру протягом 2014 року – в Україні кількість закладів ресторанного господарства зменшилась на 5%, роботу припинили майже 5 тис. ресторанів і кафе, 6% барів, 3% їдальень. Причиною цього стала анексія Криму (там Україна втратила 1700

закладів ресторанного господарства), а після початку бойових дій на Донбасі закрилися або «заморозили» роботу майже 3 тис. закладів ресторанного господарства. У цей період через кризу ресторани закривалися по всій країні. Лідером із закриття закладів, крім Криму та Донбасу, став Київ, де припинили роботу понад 100 ресторанів. У зв'язку з впливом перерахованих чинників кон'юнктури ресторатори поступово почали пристосовуватися та шукати нові можливості для збереження бізнесу, оптимізувати витрати. Оскільки середній чек відвідувачів ресторанів знизився, більшість рестораторів прибрави з меню дорогі страви та почали економити на дорогих у закупівлі продуктах. У 2015 р. обсяг всього ринку ресторанного господарства України склав близько 25 млрд грн.

Станом на початок 2016 р., за даними «Ресторанного консалтингу», в Україні (без урахування окупованого Криму та зони АТО) нараховувалося близько 15 тис. закладів харчування, що на 5,6 тис. менше, ніж на початку 2014 р. З них близько 1,5 тис. ресторанів закрилися, не витримавши конкуренції, а ще трохи більше 4 тис. залишилися в окупованому Криму та зоні АТО [1].

У 2016 р. темпи скорочення ринку істотно зменшилися: якщо в 2014 р. в столиці відкрилося 40 нових ресторанів, а в 2015 р. – 68, то за 9 місяців 2016 р. вже 100. До кінця 2016 р. загальна кількість ресторанів в Києві досягла 1600.

В Одесі та Львові (містах, які входять до трійки лідерів ресторанного ринку) на ситуацію значною мірою вплинули туристичні потоки. Влітку 2015 р. кількість відпочивальників в Одесі та області збільшилася вдвічі, до 5 млн осіб, тому і ресторанів у місті біля моря більше відкривалося, ніж закривалося: 50 відкриттів проти 40 закриттів (за даними «Ресторанного консалтингу» за 2015 р). У Львові, де кількість туристів у 2015 р. зросла на 20%, драйверами відкриття нових ресторанів стали також низький поріг входу на ринок і міграція капіталу з Донбасу. У Харкові, Дніпрі, Запоріжжі, де не було великого припливу туристів, ринок зараз перебуває на рівні Києва зразка 2015 р.: закрилися слабкі ресторани заклади і такі, які платили високу орендну плату, а нові заклади відкриваються в низькому і середньому цінових сегментах [1].

За результатами маркетингових досліджень, у розвитку підприємств ресторанного господарства на сучасному етапі можна визначити такі основні тенденції: формування нових напрямів сучасної кулінарії з використанням авторської кухні; підвищення вимог до якості сервісу та роботи персоналу; розвиток закладів середнього рівня, нижче середнього, економ-класу; розвиток франчайзингових мереж закладів ресторанного господарства, замських закладів ресторанного господарства та відомих рестораних брендів.

Список використаних джерел

1. Бум концептуальних ресторанів закінчується. Що далі? — огляд ресторанного ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://rau.ua/uk/novyni/obzor-restorannogo-rynka/>
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>